

U 14/2025 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta tiettyjen Venäjän federaatiosta ja Valko-Venäjän tasavallasta peräisin olevien tai niistä suoraan tai välillisesti vietyjen tavaroiden tuontiin sovellettavien tullien muuttamisesta

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan unionin komission 28.1.2025 asetusehdotus tiettyjen Venäjän federaatiosta ja Valko-Venäjän tasavallasta peräisin olevien tai niistä suoraan tai välillisesti vietyjen tavaroiden tuontiin sovellettavien tullien muuttamisesta. Eduskunnalle lähetetään myös tästä laadittu muistio.

Ehdotuksesta annettiin kiiretilanteessa ensin valtioneuvoston yhteensovittamisjärjestelmässä koordinoitu E-kirje (E 3/2025 vp). Tämä kirjelmä ei sisällä uusia kantoja tai neuvottelutavoitteita.

Helsingissä 8.5.2025

Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Ville Tavio

Yksikönpäällikkö Jukka Nikulainen

**EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI
TIETTYJEN VENÄJÄN FEDERAATIOSTA JA VALKO-VENÄJÄN TASAVALLASTA
PERÄISIN OLEVIENTAI NIISTÄ SUORAAN TAI VÄLILLISESTI VIETYJEN
TAVAROIDEN TUONTIIN SOVELLETTAVIEN TULLIEN MUUTTAMISEKSI****1 Tausta**

Komissio antoi 28.1.2025 ehdotuksen (COM (2025) 34) asetukseksi lisätullien asettamisesta useille Venäjältä ja Valko-Venäjältä tuleville maataloustuotteille sekä tietyille tyypipohjaisille lannoitteille. Kiireellisen käsittelyn vuoksi eduskuntaa on informoitu ehdotuksesta E-kirjeellä (E 3/2025 vp) 13.2.2025.

Ylimääräinen Eurooppa-neuvosto 17.-18.4.2024 kannusti neuvostoa ja komissiota uusien tullien asettamiseen Venäjän federaatiosta ja Valko-Venäjältä EU:hun tuotaville maataloustuotteille, samalla huomioimaan vaikutukset sisämarkkinoihin ja varmista-maan, että vaikutuksia ei aiheudu tällaisten tuotteiden kuljetukseen kehittyville maille.

Euroopan unioni korotti 1.7.2024 tulleja, joita kannetaan tuotaessa Venäjän federaatiosta tai Valko-Venäjän tasavallasta peräisin olevia tai sieltä vietäviä yhdistetyn nimikkeistön (CN) 10, 12, 14, 15 ja 23 ryhmään kuuluvia viljoja, öljysiemeniä ja niistä johdettuja tuotteita.

Eurooppa-neuvoston päätelmissä 17.10.2024 todetaan Euroopan unionin valmius rajoittaa entisestään Venäjän kykyä käydä sotaa muun muassa venäläisille ja valkovenäläisille maataloustuotteille asetettavien tuontitullien avulla.

2 Ehdotuksen tavoite

Asetuksella pyritään vähentämään riippuvuutta Venäjästä kyseisten maataloustuotteiden ja lannoitteiden osalta, ja siten edelleen haavoittuvuutta Venäjän mahdollisille painostustoimille sekä varmistamaan, että Venäjä ei hyödy kaupallisesti unioniin suuntautuvan viennin jatkamisesta. Ehdotuksen mukaisesti tulleja sovelletaan myös tuontiin Valko-Venäjältä sen Venäjän sotatoimia tukevien toimien seurauksena.

Asianomaisten maataloustuotteiden ja lannoitteiden nykyinen tuonti muodostaa riippuvuuden Venäjän federaatiosta, mikä voisi, ellei siihen puututa, heikentää unionin elintarviketurvaa ja etenkin lannoitteiden osalta tehdä unionista erityisen haavoittuvan Venäjän federaation mahdollisille pakottamistoimille. Ehdotetun asetuksen tavoitteena on pysäyttää ehdotukseen sisältyvien tuotteiden tuonti Venäjältä ja Valko-Venäjältä. Lannoitteiden osalta tavoitteena on lisätä EU:n omaa tuotantoa sekä vahvistaa vaihtoehtoisia hankintalähteitä muilta kansainvälisiltä kumppaneilta siirtymäkauden aikana.

3 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Eräitä maataloustuotteita koskevat arvotullit

Asetusehdotuksen tarkoituksena on korottaa tiettyjen maataloustuotteiden tuontitulleja, jotka tällä hetkellä luokitellaan yhdistetyn tullinimikkeistön ryhmiin 1, 2, 4-24, 29, 33, 35, 38, 41, 43, 50, 51, 52 ja 53. Tullit kattaisivat näihin ryhmiin kuuluvia jalostamattomia maataloustuotteita, kuten hedelmiä, vihanneksia, viljaa ja karjaa, öljyjä, orgaanisia yhdisteitä, sokerialkoholia, nahkoja, turkis-nahkoja, puuvillaa ja kasvistekstiilikuituja.

Asetusehdotuksessa listatuille maataloustuotteille esitetään 50 prosentin arvotullia nykyisin sovellettavan, tuotekohtaisesti vaihtelevan yhteisen tullitariffin lisäksi. Lisäksi kyseiset Venäjän federaatiosta tai Valko-Venäjän tasavallasta peräisin olevat tai sieltä suoraan tai välillisesti vietävät tavarat jätettäisiin unionin tariffikiintiöiden, joihin sovelletaan alennettuja tulleja, ulkopuolelle.

Lisätullien soveltaminen alkaisi neljän viikon kuluttua asetuksen voimaantulusta.

Eräitä lannoitteita koskevat paljoustullit

Asetusehdotuksella asetettaisiin asteittain nousevia lisätulleja tietyille ryhmään 31 luokitetuille lannoitteille, jotka ovat peräisin Venäjän federaatiosta tai Valko-Venäjän tasavallasta tai viedään suoraan tai välillisesti niistä Euroopan Unioniin. Kyseisiä Venäjältä ja Valko-Venäjältä tuotavia lannoitteita ei myöskään luettaisi näiden tavaroiden unionin tariffikiintiöihin, jotka mahdollistavat pääsyn unionin markkinoille ehdotettuja uusia tulleja alhaisemmin tullein.

Nimikkeen 3102 alla olevista typpilannoitteista, sekä tietyistä nimikkeen 3105 alla olevista tyyppiä, fosforia tai kaliumia sisältävistä lannoitteista ehdotetaan perittäväksi nykyisen 6.5 prosentin arvotullin lisäksi paljoustulli per tonni. Lisämaksu on ensimmäiset kolme vuotta maltillinen, antaen näin lisäämään lannoitteiden tuotannon lisäämiseen Euroopan unionissa sekä vaihtoehtoisten kansainvälisten hankintakanavien perustamiseen.

CN-koodiin 3102 kuuluville tavaroille lisätulli on 1.7.2025 alkaen 40 euroa, 1.7.2026 alkaen 60 euroa, 1.7.2027 alkaen 80 euroa sekä 1.7.2028 alkaen 315 euroa per tonni.

CN-koodeihin 3105 20, 3105 30, 3105 40, 3105 51, 3105 59 ja 3105 90 kuuluville tavaroille lisätulli on 1.7.2025 alkaen 45 euroa, 1.7.2026 alkaen 70 euroa, 1.7.2027 alkaen 95 euroa sekä 1.7.2028 alkaen 430 euroa.

Komission arvion mukaan ensimmäisenä vuotena perittävä 40 – 45 euron lisämaksu vastaisi n. 13:a prosenttia arvotullina ilmaistuna. Kolmen vuoden jälkeen perittävä 315 – 430 euron lisämaksu vastaisi n. sataa prosenttia arvotullina ilmaistuna.

Asetusehdotuksessa on lisäksi määritelty kullekin kolmelle vuodelle enimmäismäärät asetuksen sisältämien lannoitteiden tuonnille Venäjältä ja Valko-Venäjältä. Mikäli vuodelle määritelty enimmäismäärä ylittyy, komissiolla on mahdollisuus 21 päivän kuluessa saattaa 315 – 430 euron lisätullit voimaan jo ennen 1.7.2028.

Komissio seuraa lisätullimaksujen alaisten lannoitenimikkeiden sovellettavia hintoja Euroopan unionissa neljän vuoden ajan tämän asetuksen soveltamisesta. Mikäli hintatasot ylittävät huomattavasti vuoden 2024 tason komissio arvioi tilanteen ja toteuttaa tarvittaessa toimenpiteitä hintojen nousun korjaamiseksi. Tähän voi tarvittaessa sisältyä ehdotus tullien väliaikaiseksi suspendoimiseksi muista kuin Venäjältä ja Valko-Venäjältä tuotujen tavaroiden osalta.

Ehdotus on yhdensuuntainen EU:n muiden politiikoiden kanssa.

Komission antama asetusehdotus tullien asettamisesta useille Venäjän federaatiosta ja Valko-Venäjältä tuleville maataloustuotteille sekä tietyille tyypipohjaisille lannoitteille täydentää unionin lainsäädäntöä ja politiikoita, joita sovelletaan Venäjän federaation Ukrainaa vastaan tehdyn hyökkäyksen seurauksena. Euroopan unioni ja useat muut maailman kauppajärjestö WTO:n jäsenet antoivat 17.3. 2022 julkilausuman, joka toteaa mahdollisuuden evätä suosituimmuuskohtelun (most-favoured nation, MFN) Venäjän federaatiosta peräisin olevilta tuotteilta.

Asetus tulee voimaan sitä päivää seuraavana päivänä, jona se julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

4 Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteisiin

Ehdotuksen oikeusperustana on SEUT (sopimus Euroopan unionin toiminnasta) 207 artiklan 2 kohta, jonka nojalla määritellään puitteet yhteisen kauppapolitiikan toteuttamiseksi. Neuvosto ja Euroopan parlamentti käsittelevät ehdotuksen tavallisessa lainsäätämisyksityksessä. Neuvosto tekee ratkaisunsa määränemistöllä.

Valtioneuvoston arvion mukaan oikeusperusta on asianmukainen.

5 Ehdotuksen vaikutukset

Ehdotukseen sisältyviä maataloustuotteita tuotiin unioniin vuonna 2023 2,9 miljoonan tonnin ja arvoltaan 380 miljoonan euron edestä. Yksittäisten tuotteiden osalta tuontimäärät vaihtelevat merkittävästi. Sellaisten tuotteiden osalta, joille EU:n sovellettu suosituimmuus-tulli on korkea, ei tuotu juuri ollenkaan Venäjältä. Niitä tuotteita, joissa EU:n sovellettu suosituimmuustulli oli matala tai nolla, tuotiin enemmän.

Ehdotukseen sisältyvät lannoitteet edustivat yli 70 prosenttia EU:n lannoitekulutuksesta vuonna 2023, jolloin tuonti Venäjältä oli 3,6 miljoonaa tonnia (arvoltaan 1,28 miljardia euroa). Vuonna 2024 tuonti oli huomattavassa kasvussa verrattuna vuoteen 2023.

Ehdotetulla asetuksella ei olisi taloudellista vaikutusta EU:n menoihin ja rajallinen taloudellinen vaikutus EU:n tuloihin. Kun ehdotettua asetusta sovelletaan täysimääräisesti, korotettujen tullien kantamisen odotetaan olevan minimaalista (lähellä nollaa), koska tullien korotus todennäköisesti vähentäisi tuontivirtoja Venäjän federaatiosta ja Valko-Venäjän tasavallasta vähäisiin määriin.

Unionin perinteisten omien varojen määrä saattaisi ehdotuksen johdosta pienentyä. Tämä riippuisi siitä, miten tuonti Venäjän federaatiosta ja Valko-Venäjän tasavallasta korvattaisiin. Kun ehdotettua asetusta sovelletaan kokonaisuudessaan, komissio arvioi unionin talousarvion perinteisiin omiin varoihin kohdistuvan vaikutuksen olevan vuositasolla enintään 84 miljoonan euron menetys tilanteessa, jossa kaikki nykyinen unionin tuonti Venäjän federaatiosta ja Valko-Venäjän tasavallasta korvattaisiin unionin kotimaisella tuotannolla ja etuuskohteluun oikeutetulla tuonnilla muualta. Perinteisten omien varojen määrän pienentyminen ei kuitenkaan vaikuttaisi Unionin talousarvion tulojen kokonaismäärään, sillä mahdollinen perinteisten omien varojen määrän pieneminen tulisi kompensoitua jäsenvaltioiden brutto-kansantuloon perustuvien omien varojen maksujen vastaavan suuruusella lisäyksellä. Suomen osuus Unionin bruttokansantulosta on noin 1,6 prosenttia, jolloin Unionin perinteisten omien varojen väheneminen 84 miljoonalla eurolla kasvattaisi Suomen kansallisesta talousarviosta maksettavaa bruttokansantuloon perustuvaa omien varojen maksua noin 1,3 miljoonalla eurolla.

Ehdotukseen sisältyvien maataloustuotteiden tuonti Suomeen vuoden 2024 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä oli vähäistä tai olematonta. Erinäisiä elintarvikkeita tuotiin yli 100 000 euron arvon edestä.

Ehdotukseen sisältyvää typpilannoitetta (nimike 3102) tuotiin Suomeen Venäjältä vuoden 2024 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä yhteensä noin 3,8 miljoonan euron arvosta, mikä on hieman alle 10 prosenttia kokonaistuonnista.

Nimikkeen 3105 alla kuuluvia lannoitteita tuotiin Suomeen vuoden 2024 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä yhteensä runsaan 10 miljoonan euron arvosta, mikä on vajaat 50 prosenttia kaikesta tuonnista.

Ehdotetun asetuksen ei odoteta vaikuttavan kielteisesti maailman elintarviketurvaan, sillä tullien korottamista sovellettaisiin ainoastaan unioniin suuntautuvaan tuontiin, eikä se näin ollen vaikuttaisi asianomaisten tavaroiden kauttakulkuun Venäjän federaatiosta tai Valko-Venäjän tasavallasta unionin alueen kautta kolmansiin maihin.

Tuonti Valko-Venäjältä ehdotuksen alaisissa tuotteissa on käytännössä olematonta.

6 Ehdotuksen suhde perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin

Yhteinen kauppapolitiikka kuuluu SEUT-sopimuksen 3 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisesti unionin yksinomaiseen toimivaltaan, minkä vuoksi toissijaisuusperiaatetta ei sovelleta.

7 Ahvenanmaan toimivalta

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 ja 27 §:ssä säädetään valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan välisestä toimivallanjaosta. Asia liittyy ulkomaankauppaan ja kuuluu itsehallintolain 27 §:n 12 kohdan mukaisesti valtakunnan toimivaltaan.

8 Ehdotuksen käsittely Euroopan unionin toimielimissä ja muiden jäsenvaltioiden kannat

Asetusehdotus käsitellään normaalissa lainsäätämisyksessä.

Ehdotusta käsiteltiin kauppapoliittisen komitean kokouksissa 30.1., 14.2., 20.2., 27.2. ja 4.3.2025. Pysyvien edustajien kokous (Coreper II) hyväksyi komission ehdotuksen 14.3. ilman muutoksia. Neuvoston puheenjohtajalle myönnettiin mandaatti neuvotella Euroopan parlamentin kanssa.

Euroopan parlamentin kansainvälisen kaupan valiokunnan (INTA) on määrä äänestää esityksestä 14.5. ja Euroopan parlamentti äänestää hyväksynnästä ensimmäisellä lukemisella täysistunnossaan toukokuussa 2025. Esittelijä Euroopan parlamentissa on Inese Vaidere (EPP).

9 Ehdotuksen kansallinen käsittely

Ulkoministeriö on valmistellut asiaa yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön ja valtionvarainministeriön kanssa.

Asia on saatettu EU-ministerivaliokunnan menettelyyn 13.2.2025.

Kiireellisen käsittelyaikataulun johdosta asia saatettiin ensivaiheessa eduskunnan käsiteltäväksi helmikuussa E-kirjeellä. E-kirje lähetettiin eduskunnalle 13.2.2025. Suuri valiokunta pyysi lausuntoa ulkoasiainvaliokunnalta sekä lähetti ehdotuksen tiedoksi valtiovarainvaliokuntaan sekä maa- ja metsätalousvaliokunta. Maa- ja metsätalousvaliokunta järjesti asiantuntijakuulemisen 25.2.2025. Valiokunta hyväksyi kannanoton 28.2.2025: Valiokunnalla ei ole huomauttamista valtioneuvoston toimintalinjaan.

E-kirjettä käsiteltiin kauppapoliittisen jaoston sekä ulkosuhdejaoston kirjallisissa menettelyissä 10.2.2025. Kauppapoliittista jaostoa sekä ulkosuhdejaostoa tiedotettiin U-kirjelmästä 24.4.2025.

10 Valtioneuvoston kanta

Suomi tuomitsee jyrkästi Venäjän hyökkäyksen Ukrainain. Venäjän hyökkäys kohdistuu Ukrainain, mutta myös koko Euroopan turvallisuusjärjestystä vastaan. Venäjän hyökkäys on räikeä kansainvälisen oikeuden loukkaus. Venäjän tulee välittömästi pysäyttää sotatoimet ja lopettaa toimet miehittämiensä alueiden liittämiseksi Venäjään. (UTP 49/2024 vp)

Suomi tukee vankasti Ukrainan itsenäisyyttä, suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta. Suomi vastaa Venäjän toimiin osana Euroopan unionia. (UTP 49/2024 vp)

Suomi pitää tärkeänä, että EU jatkaa vahvaa, tehokasta ja yhtenäistä vastaamista Venäjän sotilaalliseen hyökkäykseen Ukrainain. Suomi tukee EU:n pyrkimyksiä heikentää ja rajoittaa Venäjän kykyä jatkaa sotatoimiaan ja ylläpitää niitä tukevaa teollisuutta. (UTP 49/2024 vp)

Suomi tukee pakotteiden täydentämistä lisätulleilla Venäjän federaatiosta ja Valko-Venäjän tasavallasta peräisin oleville maataloustuotteille ja lannoitteille. Lisätullit ohjaavat irtautumisessa Venäjältä peräisin olevista maataloustuotteista ja lannoitteista vahvistaen EU:n omaa tuotantoa ja toimitusketjujen hajauttamista sekä vähentävät siten Venäjän hyötymistä kaupallisesta tuonnista Euroopan unioniin.

Suomi pitää tärkeänä lannoitteiden osalta esityksessä olevaa siirtymäaikaa sekä lannoitteiden hintakehityksen seuraamista. On tärkeätä, että komissio reagoi tilanteeseen tarvittaessa ja helpottaa esimerkiksi tullisuspensioiden muodossa lannoitteiden saatavuutta.